

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРО ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Н. М. Назаренко

Херсонський державний університет, natalili.24.888@gmail.com

Науковий керівник: кандидатка психологічних наук, доцентка

Н. І. Тавровецька

Постановка проблеми. Уявлення, розуміння та усвідомлення людиною свого майбутнього професійного шляху сприяє розвитку та формуванню в неї відповідних професійних орієнтирів, стратегій професійної поведінки, де створюється широкий простір можливостей у її становленні як особистості та самореалізації як успішного фахівця. Водночас, уява людини, значною мірою, залежить від її особистісних цінностей, які формуються в процесі соціальної взаємодії, що передбачає внутрішню тенденцію особистісного розвитку. Прагнення людини стати тим, ким вона хоче стати, знайти себе в світі професії, максимально повно розкриваючи свої здібності, визначається усвідомленням особистості своєї роль у її теперішньому та майбутньому, де все починається з уяви.

Метою даної статті є: виявити особливості професійних цінностей та спрямованості студентів, розглянути їх сутнісні характеристики.

Основна частина. Дослідження уяви, активно розглядається у психологічних та соціологічних науках (Denis, 1988; Mannoni, 2022). Відповідно, французький психолог Мішель Дені, вивчаючи характеристики символів, отриманих у результаті дій генерованих уявою, відмічає, що «людина є виробником символів» (Denis, 1988: 710). Уява особистості залишає «матеріальні сліди» в текстах, живописі, все це є зовнішніми символами уяви людини, яка їх створила. Уявлення відіграють вирішальну роль у психічному житті людини, чії думки, почуття, плани дій та цінності запозичують щось від них. Поряд з цим, П'єр Манноні (Mannoni, 2022), виокремлює дефініцію репрезентації, як відтворювати щось, пояснюючи словами або за допомогою

зображення. Вивчаючи стилі управління та якості лідера, Рене Барб'є (Barbier, 2011) наголошує на значенні уяви як важливої психологічної якості, яка постійно шукає шляхи виходу з глухих кутів існування. На думку науковця, активна уява є процесом відтворення «вже наявного» та створення «завжди нового».

Отже, ми розглядаємо уяву, як пізнавальний процес, що ґрунтується на об'єктивній реальності, створюючи нові образи, які згодом втілюються у матеріальні форми.

Для досягнення зазначеної цілі ми використали методику «Визначення життєвих цілей та цінностей особистості» (Must-тест) П.Н. Іванова та Є.Ф. Колобова, яка являє собою одну з різновидів вербальних проєктивних тестів та використовується для виявлення ціннісно-мотиваційних особливостей особистості (Галян, 2011). Враховуючи те, що Must-тест дозволяє виявити індивідуальні системи уявлень, переконань чи вірувань людини стосовно будь-якої частини її реальності, перед початком дослідження, в інструкції ми вказали «професійні цінності». Респондентам було поставлене завдання продовжити незакінчені речення, виражаючи власні, важливі думки. Слід зазначити, що для підрахунку отриманих даних цієї методики, відсутня стандартизована процедура, а також немає таких Must-тем, які потрібно відшукати серед відповідей досліджуваних. Тому, ми мали змогу виокремити індивідуально-унікальний набір відповідей кожного учасника. На наш погляд, методика «Визначення життєвих цілей та цінностей особистості» має низку переваг, основна з яких – простота її проведення, де в результаті, дослідник отримує список наявних у суб'єкта висловлювань (побажань, заперечень) до оточуючого світу та до себе. Важливо зазначити, що в якості дослідницької задачі нами була здійснена спроба розкрити не тільки експліцитний, але й імпліцитний зміст суджень респондентів. Тому, аналіз змісту отриманих відповідей досліджуваних, ми робили за допомогою якісного контент-аналізу, що дало нам змогу встановити не тільки характеристики висловлювань, а й

особливості всього вербального процесу, шляхом систематичної інтерпретації змісту текстів респондентів.

Загальну вибірку дослідження склали 128 студентів різних спеціальностей. Ми не розглядаємо студентство, з огляду біологічного віку, а беремо до уваги соціально-психологічні особливості опитуваних, як особливу соціальну категорію людей, організовано об'єднаних суспільним станом і статусом; особливою фазою, інтелектуальною і соціальною зрілістю, які відрізняються від інших груп освітнім рівнем та пізнавальною мотивацією.

Досліджена нами система висловлювань, відображає дескриптивну складову професійних цінностей опитуваних, що визначають спрямованість її активності. Особливу увагу ми звертали на зміст який надають респонденти тій чи іншій цінності в контексті професійного напрямку. Так, якщо говорити про цінність професійного успіху, то тут особливе місце займає почуття власної морально-етичної відповідальності. Адже, у більшості опитуваних зустрічаються такі висловлювання як: «відповідально ставитися до справ», «брати відповідальність на себе у виконанні завдання», «бути компетентним у своїй професійній діяльності», «багато працювати і викладатися», «якісно виконувати будь-яку справу», «сумлінно працювати», «виконувати старанно роботу», «повинен розвивати свої навички та здібності в якійсь сфері, яка в майбутньому не буде замінена наприклад штучним інтелектом», «стати хорошим фахівцем із своєї професії», «винайти якийсь пристрій або сервіс чи ще щось, що могло би полегшити нам життя та пришвидшити перемогу нашої країни», «викладатися на всі 100», «вдосконалювати свої навички аби відповідати вимогам суспільства», «використати весь свій потенціал», «більше розвиватися в своїй галузі», «відповідати очікуванням людей», «розвиватися, завжди навчатись чомусь новому, набиратися більше знань і розвивати навички», «доброблювати справи до кінця», «реалізувати свій потенціал».

Необхідно підкреслити, що сутнісні характеристики професійних цінностей студентів, у більшості випадків, визначаються прагненням принесення користі не тільки задля задоволення власних потреб, а й

передусім, задля розвитку суспільства, що вказує на високий рівень індивідуальної свідомості людини, як готовність відповідати за доручену справу, власні вчинки з позиції моральних принципів перед собою і суспільством. У відповідності з цим, можемо стверджувати про наявність типових ознак лідерства у досліджуваних. Слід, додати, що Рене Барб'є (2011), розглядає лідера як особистість яка працює над власною глибиною, одночасно усвідомлюючи проблеми влади, як відповідальне ставлення до світу та до себе, що передбачає зміну власної етичної позиції. Бажання зробити все можливе, тобто сприйнятливість до потреб оточуючих в контексті професійної діяльності.

На основі вивчення та інтерпретації змісту текстів респондентів, встановлено, що у більшості досліджуваних (78 %) сформована професійна спрямованість, яка є важливим аспектом загальної спрямованості людини. М.М. Дідух (Дідух, 2021: 57) зазначає, що «сформована професійна спрямованість безпосередньо не тільки визначає успішність діяльності у вибраній професії, а й впливає на статус і життєву позицію особистості. Автор дотримується точки зору, що розвиток професійної спрямованості відбувається в розширенні уявлення про бажані професії.

Висновки. Отже, у поданій статті ми виявили особливості професійних цінностей та спрямованості студентів, розглянули їх сутнісні характеристики і можемо підсумувати, що уявлення студентів про професійну діяльність визначаються морально-етичними цінностями та готовністю брати на себе відповідальність. Простежено, що у більшості респондентів (78%) сформована професійна спрямованість, тобто їх уявлення про професійну діяльність є усвідомленим прагненням застосовувати свої здібності та можливості. У проведеному нами дослідженні ми можемо говорити про соціально-психологічну готовність респондентів до вибору напряму майбутньої професійної діяльності.

Перспективою подальших досліджень є аналіз текстів респондентів, де відображаються соціальні (об'єктивні) та психологічні (суб'єктивні) чинники

їх уявлень, як домінуючі групи суджень, через призму яких студент оцінює професійний успіх.

Література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Київ, «Академвидав», 2011. 459 с.
2. Дідух М. М. Професійна спрямованість як динамічна якість особистості. *Ūridičnapsihologîâ*. 2021. № 1 (28). С. 56-64.
3. Barbier R. Le management émancipant : une philosophie interculturelle du sens du travail humain, (de l'imaginaire leurrant à l'utopie créatrice). *Pratiques de formation – Analyses*. № 60-61, 2011. pp. 183-230
4. Denis M. Formes imagées de la représentation cognitive. *Bulletin de psychologie*. Т. 41-386. 1988. pp. 710-715
5. Mannoni P. Les représentations sociales. Paris. Presses Universitaires de France. 2022. 128 pp.